

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА
про основні тенденції зміни значень показників, що застосовуються
для розрахунку індексу регіонального людського розвитку
Житомирської обласної державної адміністрації

Напрямок: Довге та здорове життя

Показник: Середня очікувана тривалість життя при народженні, років

Очікувана тривалість життя упродовж 5 років поступово зростала. На це впливало зменшення смертності населення області у віці до 60 років, зокрема, зменшення смертності дітей у віці до 1 року.

З метою покращення показника в області:

06 лютого 2018 року підписаний договір з Незалежною гуманітарною медичною організацією Médecins Sans Frontières (MSF)/«Лікарі без кордонів» та органами охорони здоров'я у Житомирській області, спрямований на надання підтримки у лікуванні хіміорезистентного туберкульозу задля зменшення смертельних випадків, спричинених ним та зниження ризиків подальшого поширення захворювання.

У Житомирі 24 липня 2018 року відкрито нову філію відділення гемодіалізу Житомирської обласної клінічної лікарні ім. О.Ф. Гербачевського, яка оснащена сучасним медичним та інженерним обладнанням. На реконструкцію та облаштування витрачено майже 3 млн грн - це кошти обласного та міського бюджетів. Сучасне медичне та інженерне обладнання придбано за кошти благодійників. Філія розрахована на 10 діалізних місць, що дає змогу забезпечувати високоспеціалізованим лікуванням до 60 пацієнтів з м. Житомира та навколишніх районів.

23 серпня 2018 року планується відкриття філії гемодіалізу у м. Овручі.

Завершується реконструкція реабілітаційного відділення Комунальної установи «Обласний медичний центр вертебрології і реабілітації» Житомирської обласної ради для лікування учасників операції об'єднаних сил (далі – ООС) та членів їх сімей для проведення фізичної, медичної, соціальної, психологічної реабілітації.

Пропозиції.

Поліпшити ситуацію, яка склалася в області, зможе виділення коштів з державного бюджету:

у сумі 14,0 млн грн для створення єдиної оперативно-диспетчерської служби центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Житомирської обласної ради;

у сумі 50,0 млн грн для реконструкції онкологічного диспансеру Житомирської обласної ради;

для централізованого придбання автомобілів екстреної медичної допомоги;

на закупівлю лікарських засобів та медичних виробів для забезпечення лікування хворих із серцево-судинними та судинно-мозковими захворюваннями; онкологічними та онкогематологічними захворюваннями.

Показник: Загальний коефіцієнт приросту (скорочення) чисельності населення, на 1000 осіб наявного населення, проміле

На загальне зменшення чисельності населення впливають природне та міграційне скорочення. Основним фактором загального зменшення населення області за останні 5 років було природне скорочення, обсяг якого зростав за рахунок випереджаючого зменшення числа народжених у порівнянні зі зменшенням кількості померлих.

Якщо у 2013 році на 100 померлих припадало 72 народжених, то у 2017 році – 58. Відповідно збільшилась інтенсивність природного скорочення з 4,6 до 6,8 осіб на 1000 населення. Протягом цих років (за виключенням 2016 року) до природного додавалось і міграційне скорочення з інтенсивністю від 0,4 особи на 1000 населення у 2013 році до 0,7 особи у 2017 році, що разом призвело до збільшення загального коефіцієнту скорочення чисельності населення.

З метою збільшення тривалості життя населення в області сформована спроможна мережа закладів первинної допомоги. Наразі 85% населення області обслуговується сімейними лікарями.

Реалізуються:

1. Обласна цільова програма розвитку високоспеціалізованої медичної допомоги дорослому населенню на 2016-2020 роки;
2. Регіональна цільова соціальна програма протидії ВІЛ–інфекції/СНІДу на 2015-2018 роки;
3. Програма соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на 2017- 2021 роки;
4. Заходи Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2018 рік у сфері охорони здоров'я.

Пропозиції.

На державному рівні пропонуємо при визначенні нормативу бюджетної забезпеченості для місцевих бюджетів, передбачити коригуючий коефіцієнт для територій, потерпілих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

Показник: Коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження на 100 тис. осіб наявного населення, просантиміле

Коефіцієнт смертності від навмисних самоушкоджень зменшився з 24,3 особи у 2013 році до 19,4 у 2017 році, що спричинено зменшенням кількості випадків самогубств переважно серед чоловіків, а саме з 254 випадків у 2013 році до 205 у 2017 році. Найбільше навмисних самоушкоджень було здійснено шляхом повішання, а саме: 87% усіх навмисних самоушкоджень серед чоловіків та 74% жіночих самоушкоджень.

Причинами виникнення навмисних самоушкоджень є:

соціально-економічна та політична нестабільність в Україні, що призводить до соціальних стресів (зростання безробіття, злочинності, катастроф та ін.).

неможливість адаптації до мирного життя учасників бойових дій на сході України, прояви «донбаського синдрому».

Для поліпшення стану справ в області:

завершується реконструкція реабілітаційного відділення Комунальної установи «Обласний медичний центр вертебрології і реабілітації» Житомирської обласної ради для лікування учасників ООС та членів їх сімей для проведення фізичної, медичної, соціальної, психологічної реабілітації;

рішенням обласної ради від 21.12.2017 № 874 затверджено Програму соціальної підтримки учасників антитерористичної операції та членів сімей загиблих учасників антитерористичної операції, внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території, районів проведення антитерористичної операції на територію Житомирської області у 2018 році.

Пропозиції.

Для поліпшення ситуації за цим показником пропонуємо:

1. Розробити та затвердити План заходів щодо реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, передбачивши міжвідомчий підхід до його реалізації.
2. Розробити та затвердити Національну стратегію запобігання самогубствам.

Напрямок: Добробут і гідні умови праці

Показник: Обсяг видатків місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) на одну особу, гривень

Даний показник становив:

- у 2013 році – 5079,3 грн;
- у 2014 році – 5629,2 грн;
- у 2015 році – 6995,4 грн;
- у 2016 році – 8906,8 грн;
- у 2017 році – 12313,5 грн.

Абсолютний приріст, відносний приріст:

- у 2014 до 2013 – 549,9 грн або 10,8%;
- у 2015 до 2014 – 1366,2 грн або 24,3%;
- у 2016 до 2015 – 1911,4 грн або 27,3%;
- у 2017 до 2016 – 3406,7 грн або 38,2%.

Аналіз даного показника свідчить, що середня чисельність постійного населення області має тенденцію до зменшення, а саме:

- 2013 рік – 1266,5 тис. осіб;
- 2014 рік – 1260,0 тис. осіб;
- 2015 рік – 1252,5 тис. осіб;
- 2016 рік – 1244,8 тис. осіб;
- 2017 рік – 1236,629 тис. осіб,

а обсяг видатків місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) має тенденцію до збільшення, а саме:

- 2013 рік – 6 432 956,7 тис. грн;
- 2014 рік – 7 092 838,9 тис. грн;

2015 рік – 8 761 795,3 тис. грн;
2016 рік – 11 087 212,4 тис. грн;
2017 рік – 15 227 224,882 тис. грн.

Основними об'єктивними факторами, що вплинули на зміну показника стали ріст доходної частини місцевих бюджетів та обсягів міжбюджетних трансфертів з державного бюджету.

Одночасно, на ріст обсягу видатків місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) вплинули:

підвищення мінімальної заробітної плати, збільшення прожиткового мінімуму, підвищення посадових окладів працівників бюджетної сфери;

збільшення вартості комунальних послуг та енергоносіїв;

збільшення цін на продукти харчування та вартості робіт, послуг;

збільшення видатків за рахунок передачі установ, які фінансувались з державного бюджету на фінансування з місцевих бюджетів.

Основні заходи, які було вжито для покращення ситуації, що склалася за відповідним напрямом, затверджені розпорядженнями голови обласної державної адміністрації про заходи щодо наповнення місцевих бюджетів, ефективного використання бюджетних коштів.

Пропозиції.

У зв'язку з недостатністю коштів на виплату заробітної плати з нарахуваннями та на сплату за спожиті енергоносії пропонуємо виділити для області додаткову дотацію та освітню і медичну субвенції.

Показник: Відношення середньої заробітної плати до мінімальної, разів

За п'ять останніх років середньомісячна заробітна плата мала тенденцію до сталого зростання. У 2013 році вона складала 2561 грн, у 2014 році – 2763 грн, у 2015 році – 3271, у 2016 році – 4000 грн, у 2017 році – 5836 гривень.

При цьому у 2017 році темп приросту зазначеного показника відносно 2016 року становив 45,9% та був найвищим з 2013 року.

У той же час протягом 2013–2016 років мінімальна заробітна плата мала нижчі темпи зростання, ніж середньомісячна зарплата.

У 2013 році її розмір становив 1153 грн, у 2014 році – 1218 грн, у 2015 році – 1271 грн, у 2016 році – 1439 гривень. Суттєве підвищення розміру мінімальної заробітної плати (до 3200 грн) відбулося з початку 2017 року, а загалом порівняно з 2016 роком її розмір зріс у 2,2 раза. Таке значне підвищення державних соціальних стандартів у 2017 році вплинуло на зменшення різниці між середньомісячною та мінімальною заробітною платою.

В області здійснюються заходи щодо підвищення рівня заробітної плати працівників.

Підвищення рівня заробітної плати працівників області є пріоритетним напрямом діяльності обласної державної адміністрації та місцевих органів виконавчої влади і самоврядування, що передбачено розпорядженнями голови облдержадміністрації від 01.02.2017 № 29 «Про заходи щодо легалізації

трудових відносин, забезпечення мінімальних гарантій з оплати праці, підвищення рівня заробітної плати».

Згідно з рішенням обласної ради від 07.03.2018 № 1009 «Про звернення депутатів обласної ради до Верховної ради України, Кабінету Міністрів України щодо упорядкування умов оплати праці працівників бюджетної сфери» до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України направлено звернення депутатів обласної ради щодо упорядкування умов оплати праці працівників бюджетної сфери.

Моніторинг рівня заробітної плати, легалізації заробітної плати та зайнятості, показників ринку праці у територіальному та галузевому розрізі здійснюється щокварталу і доводиться до райдержадміністрацій, виконкомів рад міст обласного значення і галузевих департаментів та управлінь облдержадміністрації з відповідними дорученнями керівництва облдержадміністрації щодо здійснення вивчення причин низького рівня заробітної плати на окремих суб'єктах господарювання, вжиття заходів щодо підвищення рівня заробітної плати та покращення ситуації на ринку праці. За результатами проведеного моніторингу основною причиною мінімізації заробітної плати є застосування режимів неповної зайнятості.

Упродовж 2017 року зазначене питання розглянуто на двох розширених обласних нарадах, двох засіданнях обласної робочої групи з питання забезпечення реалізації рішень, спрямованих на підвищення рівня оплати праці та дотримання норм законодавства в частині мінімальної заробітної плати, трьох засіданнях робочої групи з питань збільшення надходження до місцевих бюджетів області, у ході співбесід голови облдержадміністрації з головами райдержадміністрацій.

Подальші заходи у цьому напрямі визначені у Плані спільних заходів з детінізації доходів громадян та зайнятості населення на 2018 рік, затвердженому розпорядженням голови облдержадміністрації від 06.03.2018 № 83.

Упродовж січня - липня 2018 року у районах та містах обласного значення проведено 261 засідання робочих груп з питань легалізації виплати заробітної плати та зайнятості населення. За результатами проведеної роботи легалізовано працю 3395 громадян та донараховано 1,6 млн грн податків та платежів до бюджету.

Значну увагу приділено превентивним заходам у частині інформування роботодавців і працівників щодо вимог законодавства у цій сфері. У 2017 році з цих питань департаментом праці та соціального захисту населення облдержадміністрації спільно з департаментом економічного розвитку, торгівлі та міжнародного співробітництва облдержадміністрації, обласним центром зайнятості, Головним управлінням Пенсійного фонду України в області проведено 64 семінари, у тому числі 24 – у районах та містах області, підготовлено 6 телепередач, з початку 2018 року – 40 семінарів. Затверджено графік їх проведення в усіх районах і містах.

На веб-сайті облдержадміністрації створено розділ «Детинізація доходів громадян та зайнятості населення», у якому розміщуються відповідні інформаційні матеріали.

У результаті вжитих заходів зросла заробітна плата за січень-червень 2018 року на 28,9 % (по Україні – на 26,2%).

Середньомісячна заробітна плата працівників області за січень-червень 2018 року становила 6995 гривень.

Індекс реальної заробітної плати за січень-червень 2018 року у порівнянні з аналогічним періодом минулого року становив 114,8 % (по Україні – 112 %).

Пропозиції.

З метою підвищення якості та рівня життя українських громадян, що визначено одним із головних пріоритетів діяльності Уряду, а також реалізації Стратегії подолання бідності пропонуємо внести зміни у постанову Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери», визначивши розмір посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду на рівні мінімальної заробітної плати, що забезпечить відновлення міжпосадових співвідношень в оплаті праці працівників бюджетної сфери.

Показник: Рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних, відсотків до кількості громадян, які мали статус безробітного протягом року

Упродовж останніх років ситуація на регіональному ринку праці формувалася під впливом позитивної динаміки макроекономічних показників, послідовного здійснення заходів державного регулювання ринку праці і характеризувалася позитивними тенденціями щодо зростання зайнятості населення та скорочення безробіття.

Позитивні тенденції динаміки показників економічної активності населення відбуваються завдяки посиленню уваги органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та соціальних партнерів до вирішення питань зайнятості населення, створення нових робочих місць, залучення інвестицій, розвитку малого та середнього підприємництва, активізації діяльності обласної служби зайнятості.

У 2017 році зафіксована позитивна динаміка зростання рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних. Цей показник збільшився у 2017 році на 3,3 в. п. і становив 33,2 %.

Значною мірою така тенденція зумовлена підвищенням економічних показників, зокрема в промисловості та сільському господарстві області.

В області впродовж 2017 року створено 10703 нових робочих місця, що становить 103 % до прогнозного показника Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2017 рік (10390), у тому числі: в юридичних осіб - 4416 робочих місць або 41,3 % від загальної кількості, у фізичних осіб - 6287 робочих місць або 58,7 % від загальної кількості.

Упродовж січня-травня 2018 року в області створено 4963 нових робочих місця, що становить 46 % до прогнозного показника Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2018 рік.

Обласною програмою зайнятості населення на 2018-2020 роки передбачено створення в області упродовж 2018 – 2020 років 32700 нових робочих місць.

Упродовж січня-липня 2018 року за направленням державної служби зайнятості працевлаштовано 14 безробітних з одноразовою виплатою допомоги по безробіттю, 177 безробітних працевлаштовано на нові робочі місця, за яких роботодавцям здійснюється компенсація єдиного соціального внеску.

Кількість заявлених підприємствами до служби зайнятості вакансій становила: за станом на 01.01.2016 – 1255; за станом на 01.01.2017 – 1621; за станом на 01.01.2018 – 1881; за станом на 01.08.2018 – 3335, що свідчить про стійку тенденцію до їх збільшення, що в свою чергу сприяє в підвищенні рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних.

В останні роки особливої актуальності набуло питання подолання «тіньової» зайнятості населення. З метою подолання цього негативного явища проводиться відповідна робота щодо детінізації доходів та відносин у сфері зайнятості населення.

За результатами діяльності робочих груп (комісій) з питань легалізації виплати заробітної плати та зайнятості населення, які створені та діють у всіх містах обласного значення і районах області, упродовж 2017 року в області легалізовано працю 5404 громадян та донраховано 4,5 млн грн податків та платежів.

Упродовж січня-липня 2018 року проведено 261 засідання таких робочих груп (комісій). За результатами проведеної роботи легалізовано працю 3395 громадян та донраховано 1,6 млн грн податків та платежів.

Проведена робота сприяє у поліпшенні ситуації на ринку праці області.

Кількість безробітних за станом на 01.08.2018 зменшилася у порівнянні з 01.08.2017 на 1,3 тис. осіб або на 8,2 % і становила 14,4 тис. осіб.

За станом на 01.08.2018 кількість заявлених підприємствами до служби зайнятості вакансій та вільних робочих місць становила 3335, що на 75 місць або на 2,3 % більше, ніж на відповідну дату минулого року.

За станом на 01.08.2018 навантаження безробітних на 1 вільне робоче місце становить 4 особи, що на 1 особу менше, ніж у відповідному періоді 2017 року та на 4 особи менше, ніж у 2016 році.

Збільшення кількості створених робочих місць та зростання кількості вакансій сприяє у подальшому підвищенні рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних.

Починаючи з цього року, за ініціативою Баранівської міської об'єднаної територіальної громади відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 № 1154 «Про реалізацію пілотного проекту із залучення до роботи членів малозабезпечених сімей та внутрішньо переміщених осіб» поширено для громади дію пілотного проекту «Рука допомоги», метою якого є відпрацювання практики допомоги малозабезпеченим громадянам та внутрішньо переміщеним особам у працевлаштуванні та повернення таких громадян на ринок праці.

Напря́м: Осві́та

Показник: Чистий показник охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком три-п'ять років, відсотків до загальної кількості дітей такого віку

У 2014 році кількість вихованців дошкільних навчальних закладів віком 3–5 років, у порівнянні з 2013 роком, зменшилася з 37,7 тис. осіб до 37,6 тис. або на 0,2%.

Починаючи з 2015 року, кількість дітей зазначеного віку у дошкільних навчальних закладах щорічно збільшувалася, а саме у 2015 році – на 0,9%, у 2016 році – на 1,2%, у 2017 році – на 1,4% і склала 38,9 тис. дітей.

На значення показника вплинула зміна кількості дітей віком 3–5 років, які виховувалися у дитячих навчальних закладах.

З метою активізації роботи з будівництва і відкриття нових садків та підвищення рівня охоплення дітей дошкільною освітою пропонуємо виділяти щорічну державну субвенцію на розвиток та модернізацію мережі закладів і груп.

Показник: Кількість випускників вищих навчальних закладів I–IV рівня акредитації, відсотків до загальної кількості населення у віці 25–70 років

Протягом 2013–2016 років кількість осіб, які закінчили вищі навчальні заклади (далі – ВНЗ), мала тенденцію до зменшення у порівнянні з попереднім роком.

У 2014 році кількість випускників ВНЗ зменшилась на 448 осіб або на 4,6% і становила 9238 осіб, у 2015 році – на 74 особи або на 0,8% і склала 9312 осіб, у 2016 році – на 1767 осіб або на 19,0% і склала 7545 осіб.

У 2017 році кількість випускників ВНЗ порівняно з 2016 роком збільшилася на 7,3% або на 552 особи і становила 8097 осіб.

На значення показника певною мірою, вплинуло збільшення протягом 2016-2017 років чисельності населення області у віці 25 - 70 років, а саме з 759,4 тис. до 767,8 тис. осіб.

Також на зменшення кількості випускників вплинули міграційні процеси, виїзд за кордон для здобуття освіти, у тому числі студентів 2 та 3 курсів ВНЗ.

З метою покращення показника проводилася профорієнтаційна робота, налагоджено співпрацю ВНЗ з керівниками органів освіти райдержадміністрацій та виконкомів рад міст обласного значення щодо забезпечення випускників робочими місцями.

Крім того, ВНЗ проводиться робота з студентами 3-го курсу щодо здобуття вищого рівня освіти.